

competence and opened their arranging particularities. The theoretic aspects of the development of the pupils' cognitive competence in the out-of-school education center were determined and scientific – based, as well as it was analyzed the content of education work in the development of the pupils' cognitive competence to the methods of the excursion activities in the circle of tourist, regional direction of the out-of-school education center.

The practical importance of the attained results consists in the working-out and appliance of the provisions, summaries, guidelines as to the improvement of the development of the pupils' cognitive competence to the methods of the excursion activities in the context of circle of tourist, regional direction. It consists also in creation of the guidance booklet for the teachers of the circle of tourist, regional direction that will be promotive of raising of efficiency of education process in the system of out-of-school education. The article is addressed to the teachers of the circles of out-of-school education centers. But it may be used by the educators of primary and secondary general schools in their work. The perspectives of the follow-up study in this direction will have to be the followings: theoretical summation and list definition of the base competences in the out-of-school education and experimental check of the formation methods of the competence-based field of pupils of the out-of-school education centers in the cognitive activity of the circle of tourist, regional direction.

Key words: geological excursion, educational process, cognitive competence, out-of-school education center.

УДК 378.091

DOI: doi.org/ 10.5281/zenodo.2641139

Авраменко В.В.

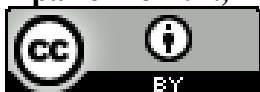
ФОРМУВАННЯ HARD І SOFT НАВИЧОК У ПРОЦЕСІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ГУРТКУ «ЮНІ ГЕОГРАФИ»

Розвиток сучасної географічної освіти не можливий без залучення учнівської молоді до освітньої діяльності в закладах позашкільної освіти. Важливе місце в формуванні у дітей та учнівської молоді hard і soft навичок у процесі науково-дослідницької діяльності займає Мала академія наук України. Одним з найбільш сучасних та актуальних завдань позашкільної освіти є формування hard і soft навичок у процесі науково-дослідницької діяльності учнів-членів Малої академії наук України. В статті розкривається суть поняття hard і soft навички та особливості їх формування в учнів старшого шкільного віку. Проаналізовано основні прийоми, форми та методи освітньої та науково-дослідницької діяльності, що сприяють формуванню твердих та м'яких навичок в учнівської молоді старшого шкільного віку.

Ключові слова: hard і soft навички, позашкільна освіта, географічна освіта, науково-дослідницька діяльність, Мала академія наук України.

Постановка проблеми. Необхідність розроблення інноваційних форм і методів навчання та виховання дітей та учнівської молоді, здатних здобувати знання самостійно протягом усього життя, реагувати на сучасні виклики інформаційного суспільства, зумовлюють необхідність виявлення й упровадження

Авраменко В.В., 2019.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License
Article Info: Received: April 15, 2019;
Final revision: April 27, 2019; Accepted: May 12, 2019.

інноваційних форм і методів роботи, що створюють психолого-педагогічні умови для реалізації їх потреб і запитів у самовизначенні й самореалізації. Тому, організація освітньої діяльності в закладах позашкільної освіти відбувається не лише з урахуванням вимог до формування дослідницьких компетентностей учнів-членів МАН України, а й hard і soft навичок.

Важливість розв'язання такої проблеми зумовлюється пошуком раціональних підходів до роботи в гуртку дослідницько-експериментального напрямку, що відповідають вимогам до здійснення науково-дослідницької діяльності в позашкільному соціумі. Це активізує потребу в удосконаленні наявного досвіду, розробленні нових форм і методів роботи, що забезпечують досягнення мети освітньої діяльності в гуртку.

Аналіз наукових досліджень: Дослідницька діяльність учнівської молоді старшого шкільного віку як психолого-педагогічна проблема досліджувалася вітчизняними та зарубіжними вченими (В. Вербицький [2], В. Моляко, В. Паламарчук, Г. Пустовіт [7], В.Редіна, В. Мовчан [5], А. Пугач [5], О. Шевельова [9] та ін.). У наукових працях зазначених авторів акцентується увага на формуванні у школярів інтересу до науково-дослідницької діяльності, що полягає в педагогічно керованому розвитку особистості засобами навчально-творчої діяльності, оволодінні методами самостійного здобуття знань. Аспекти організації пошуково-дослідницької діяльності та науково-дослідницької діяльності вихованців закладів позашкільної освіти висвітлюється в праця І.Беха, В.Вербицького [2]; В.Редіної, А.Сиротенка, Л.Тихенко [7, 8].

Мета статті. Полягає в розкритті ролі освітньої діяльності в гуртках географічного спрямування у формуванні hard і soft навичок у процесі науково-дослідницької діяльності учнів-членів Малої академії наук України.

Виклад основного матеріалу. За визначенням вітчизняних і зарубіжних вчених термін «hard skills» (тверді навички) – це набір професійних компетентностей, пов'язаних із технічною діяльністю. «Soft skills» (м'які навички) – комунікативність, уміння працювати в колективі, уміння розв'язувати проблему в стресовій ситуації. У освітній діяльності володіння «soft skills» дозволяє учням бути більш успішними, самовдосконалюватися та самореалізовуватися. Сформовані soft навичками забезпечують гнучке і критичне реагування на нестандартні ситуації, їх аналіз й осмислення відповідно до реалій сьогодення, життєвих і навчальних ситуацій [4].

Процес формування hard і soft навичок у процесі науково-дослідницької діяльності – багаторівнева система, що складається із різноманітних форм і методів роботи, що враховується під час розроблення змісту роботи гуртка «Юні географи». Положенням Концепції Нової української школи передбачається широке використання інноваційних методик, інтерактивних форм і методів на-

вчання, інтеграцію в освітньому процесі. Такий підхід зумовлює використання інноваційних освітніх технологій в освітньому процесі на заняттях гуртків географічного спрямування в закладах позашкільної освіти. Гурток, як позашкільний мікросоціум сприяє формуванню hard та soft навичок, що спрямовані на розвиток критичного мислення вихованця, його творчих здібностей до пошукової і дослідницької роботи.

Залучення дітей старшого шкільного віку до більш глибокого вивчення географічних дисциплін сприяє розумінню й осмисленню Концепції сталого розвитку (Sustainable development), розвиває світоглядні погляди екологічно освіченої особистості, метою життя якої є збереження довкілля, здоровий спосіб життя, участь у формуванні глобальної системи екологічної безпеки.

Урахування принципів навчання географії (краєзнавчий, системності та послідовності, наочності, проблемності, принцип розвивального й виховного характеру освітнього процесу, індивідуального підходу до вихованців, практичної спрямованості), використання компетентнісного підходу до організації освітньої діяльності сприяло визначенню основних методів і прийомів роботи на заняттях гуртка: *дослідницький, евристичний (частково-пошуковий), метод проблемного викладу матеріалу, інформаційно-рецептивний та репродуктивний, словесні та наочні методи освітньої діяльності.*

У змісті роботи з вихованцями гуртка дослідницький метод є способом організації їх творчої діяльності, у процесі якої відбувається оволодіння вміннями й навичками самостійного виконання навчальних проблемних завдань, починаючи з усвідомлення пізнавального протиріччя до отримання кінцевого результату – виконання науково-дослідницької роботи. Науково-дослідницька діяльність, що визначається прагненням вихованців до саморозвитку та самовдосконалення, є основним чинником формування soft навичок, тому науково-дослідницька діяльність на заняттях гуртка «Юні географи» спрямовується на:

- поглиблення знань, умінь і навичок вихованців із базових дисциплін;
- розвиток їх базових компетентностей;
- творчу самореалізацію та самовизначення вихованців;
- сприяння формуванню активної життєвої позиції, вміння висловлювати й відстоювати творчі ідеї.

Для розв'язання завдань суспільно-географічних досліджень використовується репродуктивний метод – виконання завдань, що передбачають типовий план характеристики об'єкта чи явищ; комплексну фізико-географічну характеристику території дослідження; характеристики окремих суспільно-географічних об'єктів; комплексну країнознавчу характеристика тощо.

Інформаційно-рецептивний метод використовується для організації засвоєння змісту навчального матеріалу, що є складним за структурою та вимагає цілісного сприйняття, (використовується для ознайомлення вихованців гуртка з основами науково-дослідницької діяльності).

Важливою умовою функціонування гуртка є синхроністичне поєднання навчальних дисциплін (географія, історія, релігієзнавство, математика, комп'ютерні чи технічні науки), під час якого формуються soft навички. У цьому контексті важливою формою організації освітнього процесу на заняттях гуртка «Юні географи» є інтегровані форми навчання, впровадження STEM-освіти, що забезпечує об'єднання різних навчальних дисциплін для цілісного пізнання об'єкта чи явища, створення креативного освітнього середовища.

Однією з форм роботи гуртка є екскурсійна та експедиційна діяльність. Географічна екскурсія, як форма «епізодичного» навчання географії, під час якої вихованцями гуртка відбувається накопичення змістовних уявлень, які є основою для формування фізико-географічних і суспільно-географічних понять. Разом із тим екскурсійна діяльність забезпечує зв'язок теорії з практикою, дає можливість вихованцям проаналізувати ті географічні об'єкти, процеси та явища, безпосереднє вивчення яких у камеральних умовах не можливе. У гуртку проводяться фізико-географічні (у докiлля) і суспільно-географічні (на підприємства) екскурсії. Для більш детального вивчення фізико-географічних та економіко географічних особливостей Сумської області. Змістом роботи гуртка передбачена експедиційна діяльність до крейдяного кар'єру в селі Могриця та заказнику «Банний Яр», тощо. Така діяльність організовується відповідно до детально розроблених екскурсійних маршрутів у межах Сумщини викладачами кафедри загальної та регіональної географії СумДПУ імені А.С. Макаренка [3].

Промислові, фізико-географічні та історико-географічні об'єкти Сумщини є не лише об'єктом дослідження вихованців гуртка «Юні географи», але й об'єктом формування національної свідомості. Любов до Батьківщини починається зі знань про рідний край, його етапи й особливості розвитку. Тому для вихованців гуртка «Юні географи» педагогом організовуються екскурсії до культурних та історичних пам'яток Сумщини, що одночасно є і складовими рекреаційно-туристичного потенціалу регіону, і предметом дослідження суспільно-географічних дисциплін.

Висновки. Сьогодні позашкільна освіта з географії базується на нових концептуальних підходах. Організація освітнього процесу гуртків географічного спрямування дослідницько-експериментального напрямку, спрямована розвиток особистості зі сформованими soft і hard навичок. Навчання в секціях і гуртках МАН забезпечує створення психолого-педагогічних умов для формування в учнів-членів Малої академії наук України soft навичок. Зміст освітньої діяльно-

сті спрямовується на навчання учнів проявляти ініціативність, навчатися методам дослідницької роботи, набуття трансдисциплінарних професійних (hard skills) й універсальних (soft skills), що дозволять легко розв'язувати проблеми, що виникають в освітній діяльності і різноманітних життєвих ситуаціях.

Науково-дослідницька діяльність учнів-членів МАН України є такою навчально-творчою діяльністю, яка передбачає використання засвоєних раніше знань, умінь і навичок навчальної, пізнавальної, творчої, дослідницької діяльності, виявлення, комбінування, створення нових підходів до розв'язування проблем у процесі створення оригінального особистісного та суспільно значущого продукту.

Література

1. Биковська О. В. Позашкільна освіта: теоретико-методичні основи : монографія / О.В.Биковська. К. : ІВЦ АЛКОН, 2008. 336 с.
2. Вербицький В. В. Про стан і перспективи розвитку позашкільної освіти. Позашкільна освіта: історичні поступи та здобутки : зб. матер. Всеукр. пед. конф., Київ, 2–3 грудня 2008 р. К.: АБЕРС, 2008. 308 с.
3. Данильченко О.С., Корнус О.Г., Корнус А.О., Сюткін С.І., Нешатаєв Б.М. Практична підготовка студентів: стан і перспективи // *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*. 2018. Випуск 27. С. 28–34.
4. Європейський словник навичок та компетенцій [Електронний ресурс] / DISCO European Dictionary of Skills and Competences. Режим доступу : http://disco-tools.eu/disco2_portal/
5. Мовчан В. В. Екологічна освіта і виховання у шкільному курсі географії / В. В. Мовчан, О. Г. Корнус, А. О. Корнус // *Наукові записки СумДПУ імені А. С. Макаренка. Географічні науки*. 2017. Вип. 8. С. 191–195.
6. Пугач А. С. Впровадження STEM-освіти на уроках географії / А. С. Пугач, О. Г. Корнус // *Наукові записки СумДПУ імені А. С. Макаренка. Географічні науки*. 2018. Вип. 9. С. 225–230. DOI: doi.org/10.5281/zenodo.1229624
7. Пустовіт Г. П., Тихенко Л. В. Позашкільна освіта: дидактичні основи методів навчально-виховної роботи: монографія. Кн. 2. / Г. П. Пустовіт, Л.В.Тихенко Суми : «Університетська книга», 2008. 272 с.
8. Тихенко Л. В. Розвиток творчих здібностей учнівської молоді в освітньо-виховній системі «Мала академія наук України» / Л. В. Тихенко, С. М. Ніколаєнко. Суми : Університет. книга, 2007. 120 с.
9. Шевельова О. В. Активізація пізнавальної діяльності школярів шляхом впровадження елементів інноваційних технологій на уроках географії та в позакласній роботі / О. В. Шевельова, О. Г. Корнус // *Наукові записки СумДПУ імені А. С. Макаренка. Географічні науки*. 2017. Вип. 8. С. 187–191.

Summary

Avramenko V.V. Formation Hard and Soft Skills in Process Scientific and Research Activity in the Circle «Union Geographers».

The priorities of pedagogical science and practice team-work with the purpose of the system of education modernizing and out of school education and upbringing microsocium turning to effective innovation processes using in the regional out of school education are defined in the article. The organizational and methodological conditions that contribute to formation are determined development of research activity of pupils of senior school age, the importance of this activity during complex preparation of pupils of institutions of extracurricular education, capable of professional training growth and self-development and readiness for research activities in various fields of knowledge. The development of modern geographic education is not possible without involving the

student youth in educational activities in non-school educational institutions. The Small Academy of Sciences of Ukraine occupies an important place in the formation of hard and soft skills for children and pupils in the process of research. One of the most up-to-date and topical tasks of out-of-school education is the formation of hard and soft skills in the process of research activities of students of the Junior Academy of Sciences of Ukraine. The article reveals the essence of the concept of hard and soft skills and the peculiarities of their formation in the students of the senior school age. The basic techniques, forms and methods of educational and research activity that promote formation of hard and soft skills in pupils' youth of the senior school age are analyzed.

Keywords: hard and soft skills, extracurricular education, geographic education, research, Junior academy of sciences of Ukraine.

УДК 371.31:911

DOI: doi.org/10.5281/zenodo.2635646

Данильченко О.С., Жакунець Н.М.

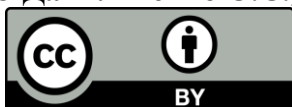
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ГЕОГРАФІЇ В 7 КЛАСІ

Стаття присвячується характеристиці інтерактивних методів навчання, доцільності їх використання в освітньому процесі, застосування на різних етапах уроку, різним підходам до класифікації інтерактивних технологій. Особлива увага приділяється інтерактивними методами, які доцільно використовувати при навчанні географії учнів сьомого класу, враховуючи їх вікові та психологічні особливості. У статті подаються розроблені фрагменти уроків з використанням інтерактивних методів при вивченні курсу «Географія: Материки та океани» теми «Північна Америка». У статті представлені результати ефективності використання інтерактивних методів над традиційними методами навчання. У висновку автори зазначають, що якість знань учнів під час навчання географії з використанням інтерактивних методів підвищилася.

Ключові слова: інтерактивні методи, «Ажурна пилка», «Метод Прес», «Мозковий штурм», «Дерево рішень», «Карусель».

Постановка проблеми. Останнім часом в закладах загальної середньої освіти все більше вчителів використовують інтерактивні методи при вивченні усіх предметів в цілому та географії, зокрема. Учителі завжди прагнуть до того, щоб учні якомога краще засвоїли вивчений матеріал та змогли використати його на практиці, щоб кількість опрацьованого та засвоєного матеріалу збільшувалась, у цьому їм допомагають інтерактивні методи. Інтерактивність освіти сприяє формуванню як предметних умінь і навичок, так і загальнонавчальних, виробленню життєвих цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії, розвитку комунікативних якостей особистості. Усе це зумовлює поглиб-

© Данильченко О.С., Жакунець Н.М., 2019.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License

Article Info: Received: April 14, 2019;

Final revision: April 17, 2019; Accepted: April 29, 2019.